

ВАСІНА

Алла Юріївна
Vasina70@mail.ru

УДК 330.101.5

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИDIVERSIFICATION OF INVESTMENT AND INNOVATIVE PROVISION
OF THE STRUCTURAL POLICY REALIZATION

к.е.н., доцент, докторант
кафедри менеджменту та
публічного управління,
Тернопільський національний
економічний університет

У статті розкрито значимість диверсифікованого підходу до формування системи інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації структурної політики. Окреслено базові умови ефективного вирішення завдань інвестиційно-інноваційного забезпечення структурних перетворень на засадах диверсифікації. Наведено рекомендації щодо залучення інвестиційних ресурсів у розвиток інноваційної сфери.

В статье раскрыто значение диверсифицированного подхода к формированию системы инвестиционно-инновационного обеспечения реализации структурной политики. Определены базовые условия эффективного решения задач инвестиционно-инновационного обеспечения структурных преобразований на основе диверсификации. Приведены рекомендации по привлечению инвестиционных ресурсов в развитие инновационной сферы.

The importance of a diversified approach to the formation of a system of investment and innovation provision of the structural policy realization is discovered in the paper. The basic conditions for the effective problem solving towards the investment and innovation provision of the structural change on the basis of diversification are outlined. The recommendations for the attraction of investments to the development of innovative sector are shown.

Ключові слова: диверсифікація, інвестиційно-інноваційне забезпечення, структурна політика, структурні зміни, структуризація економіки

Ключевые слова: диверсификация, инвестиционно-инновационное обеспечение, структурная политика, структурные изменения, структуризация экономики

Keywords: diversification, investment and innovative provision, structural policy, structural changes, structuring of the economy

ВСТУП

Очевидність безальтернативності та невідкладності реалізації інноваційно-технологічної моделі структурного удосконалення національної економіки актуалізує необхідність вироблення дієвих механізмів інвестиційно-інноваційного забезпечення структурних перетворень. В складних соціально-економічних умовах, в яких знаходиться Україна, коли зволікання з структурним реформуванням економіки загрожує країні периферійністю, а його проведення вимагає значних інвестиційних ресурсів, вихід вбачається у здійсненні інноваційно-технологічного прориву на основі диверсифікації інвестиційно-інноваційного забезпечення структурної політики.

Проблемам формування інвестиційної складової інноваційного розвитку економіки присвячено праці таких вчених як Антонюк Л.Л., Бойко А.В., Гузенко І.Ю., Дрозд В.Д., Краус Н.М., Носик О.М., Пилипенко Ю.І., Поручник А.М., Савчук В.С., Федулова Л.І., Цибульов В.П., Юринець З.В. та багатьох інших. Попри наявність значного наукового доробку з даних питань, проблеми формування

інвестиційно-інноваційного забезпечення структурного удосконалення національної економіки вимагають подальших системних досліджень з врахуванням нових викликів інноваційно-технологічного розвитку.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є розкрити значимість диверсифікованого підходу до формування системи інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації структурної політики та навести рекомендації щодо залучення інвестиційних ресурсів і їх спрямування у розвиток інноваційної сфери.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В основу методології дослідження покладено положення теорії систем, а також методи структурно-логічного аналізу, порівняння, узагальнення. Інформаційна база написання статті сформована на основі наукових статей, монографічної літератури, законодавчо-нормативних актів, ресурсів Internet.

РЕЗУЛЬТАТИ

При розгляді сутності диверсифікації, як способу вирішення проблем ресурсного забезпечення інноваційної структуризації економіки, слід виходити з етимології слова "диверсифікація", яке походить від новолатинського "diversifikatio" – зміни, різноманіття. Відповідно диверсифікація інвестиційно-інноваційного забезпечення структурної політики – це розширення джерел інвестиційних ресурсів для підвищення інноваційності традиційних і розвитку нових високотехнологічних виробництв; створення нових інвестиційних можливостей для проникнення на ринки високотехнологічної продукції; розширення форм інвестування інноваційної діяльності та мінімізації ризиків на всіх етапах інноваційного процесу; формування передумов досягнення синергетичного ефекту від комбінування напрямів інноваційної діяльності та форм її інвестування; спосіб подолання структурних дисбалансів національної економіки і приведення її у відповідність до вимог постіндустріального суспільства.

Диверсифікація має вирішувати завдання щодо забезпечення інвестиційної спроможності організації активізувати інноваційну діяльність, і, на цій основі сприяти цілеспрямованим структурним трансформаціям. В цьому зв'язку заслуговують на увагу два основні аспекти її розвитку:

1) диверсифікація джерел залучення інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку економіки;

2) диверсифікація способів інноваційного структурування економіки. Ці два аспекти мають розвиватись в єдності, як дві складові єдиного цілого, на засадах ефективного поєднання важелів ринку та механізмів державного регулювання, за активної реалізації цілеспрямованих функцій останнім.

Для ефективного вирішення завдань інвестиційно-інноваційного забезпечення цілеспрямованих структурних змін на засадах диверсифікації важливе значення має забезпечення таких базових умов при проведенні політики її розвитку з боку держави:

1) формування сприятливого середовища розвитку бізнесу і підвищення на цій основі його інвестиційно-інноваційної мотивації, створення умов реалізації механізмів саморегулювання;

2) розвиток та захист економічної конкуренції, як стимулів до підвищення конкурентних позицій суб'єктів господарювання на основі розвитку інноваційної діяльності та підвищення попиту на інновації;

3) вироблення і реалізація економічних механізмів стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання, переливу капіталу у розвиток високотехнологічних видів економічної діяльності;

4) запровадження механізмів концентрації ресурсів у точках інноваційно-технологічного прориву – інноваціях, розвиток яких визначатиме технологічне лідерство України у глобалізованому інноваційному просторі [1, с. 18];

4) сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

5) вироблення оптимальних варіантів комбінування різних джерел і способів фінансування розвит-

ку інноваційної діяльності за основними етапами інноваційного процесу, забезпечення якомога повнішої комерціалізації інноваційних досягнень, синхронізації відтворювальних й інноваційних процесів;

6) запровадження прогресивних форм взаємодії учасників інноваційної діяльності в процесі реалізації інноваційних проектів та розвитку високотехнологічних видів економічної діяльності 6 і 7 технологічних укладів;

7) розширення участі агентів національної економіки у процесах інноваційної глобалізації і доступу до світового науково-технологічного потенціалу через залучення прямих іноземних інвестицій, участь у міжнародній науково-технічній кооперації.

Інвестиційне забезпечення інноваційної структуризації економіки, має базуватися на залученні, оптимальному поєднанні, алокації та ефективному використанні фінансових ресурсів держави, суб'єктів господарювання, фінансових інституцій, іноземних інвесторів, домогосподарств. При цьому перед державою постає завдання щодо створення сприятливих умов якомога повнішого залучення інвестиційного потенціалу вітчизняних та іноземних інституцій у ризикові процеси інноваційної структурної модернізації національної економіки.

Ефективне вирішення завдань інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку економіки на засадах диверсифікації обумовлює необхідність застосування системного підходу і формування інтегрованої системи активізації й узгодженого спрямування інноваційних та інвестиційних процесів в напрямі реалізації цілей структурної перебудови. У цьому зв'язку доцільним є формування інвестиційно-інноваційної підсистеми як складової ресурсного блоку стратегії структурної перебудови національної економіки. Підґрунтя побудови ефективної системи інвестиційно-інноваційного забезпечення цілеспрямованих структурних змін у національній економіці має складати узгодження структурної, інноваційної та інвестиційної політики, взаємопроникнення інвестиційної й інноваційної сфер, оптимальне поєднання перетворення "старих" та появи кардинально "нових" інститутів інноваційного розвитку[2].

Досвід зарубіжних країн свідчить про ефективність диверсифікованої моделі інвестиційно-інноваційного забезпечення структурування економіки, сформованої за принципом національних інноваційних систем (НІС) [3,с.91-103; 4,с.230-236; 5, с.155-163], що надає комплексності і цілеспрямованості процесам інвестування інноваційної сфери. В кінці 80-х років ХХ століття К. Фрідмен в рамках дослідження технологічної політики та економічної ефективності Японії окреслив НІС як мережу взаємопов'язаних державних та приватних інституцій, які в процесі взаємодії ініціюють, створюють, видозмінюють та поширюють інновації [6, с.155]. Через розвиток національних інноваційних систем органи влади зарубіжних країн забезпечують одночасне формування пропозиції і попиту на інновації, стимулюють створення нових знань та перетворення їх на необхідні суспільству послуги і товари, що сприяє динамічному інноваційному поступу.

В процесі вироблення підходів до інноваційної структуризації економіки України заслуговують на увагу відправні засади досягнення ефективного розвитку інноваційної діяльності, вивірені досвідом розвинутих зарубіжних країн – Японії, Франції, Фінляндії, Канади, а саме: формування національних інноваційних систем та закріплення центральної ролі держави у забезпеченні їх ефективного функціонування; побудова дієвих організаційних структур державного управління інноваційним розвитком на засадах мережевої взаємодії з громадськими інституціями; реалізація державою активної політики у сфері інновацій та технологій, адаптованої до національних особливостей; застосування механізмів стимулювання приватних підприємств до інвестування інноваційної діяльності через податкові стимули; синхронізація реалізації промислової політики з реформуванням науки й освіти; розвиток інноваційних мережевих структур на засадах державно-приватного партнерства; об'єднання зусиль бізнесових, дослідницьких, освітніх організацій на реалізації інноваційних проектів, зорієнтованих на розвиток точок зростання.

В Україні нормативно-правові основи формування НІС були закладені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи», яким було визначено, що національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні в процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [7]. Однак, попри наведені науковцями обґрунтування доцільності реалізації політики інноваційного розвитку на основі створення національної інноваційної системи [8, с.32], через непослідовність державної економічної політики, остання знаходиться в Україні на затяжному етапі формування, і, не забезпечує сприятливі інституційні умови динамічного інноваційного структурного оновлення національної економіки.

В цьому зв'язку, враховуючи гостроту загроз структурної розбалансованості національної економіки, вбачається за доцільне зосередження уваги на розвитку складових інвестиційно-інноваційного забезпечення її структурного удосконалення та формування сприятливих передумов їх взаємодії в рамках прогресивних інноваційних інститутів. При виробленні підходів до удосконалення системи інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації структурної політики в основу доцільно покласти формування умов здійснення інноваційного процесу, з виділенням його етапів – фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, науково-технічні розробки, комерціалізація інновацій, дифузія інновацій, з тим щоб, через ефективність складових, поєднання їх в інтегрованих нелінійних моделях домогтись загальної ефективності нововведень, розкривши можливості залучення потенціалу суб'єктів інвестиційно-інноваційної діяльності, розширення джерел інвестиційних

ресурсів та запровадження нових інноваційних інститутів.

Здійснення структурної перебудови економіки України на засадах технологічного прориву з використанням технологій 6 і 7 технологічних укладів знаходиться в прямій залежності від розвитку фундаментальних та прикладних досліджень. Усвідомлення зарубіжними країнами значимості даного чинника у інноваційному розвитку зумовило формування "європейсько-американської" моделі державної підтримки інноваційної діяльності, основу якої складає фінансування фундаментальних і прикладних досліджень [3, с.91-103]. З огляду на значимість інноваційно-технологічної структуризації національної економіки та низьку зацікавленість ринкових інститутів щодо вирішення даного завдання, Україна також повинна прагнути ефективно реалізувати дану модель, оскільки певне правове підґрунтя для цього вже сформоване Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [9], яким в переліку цілей та напрямів державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності закріплено, що держава забезпечує фінансування та матеріальне забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень, підтримку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації. При цьому серед умов, забезпечення яких сприяло б підвищенню ефективності фундаментальних та прикладних досліджень в напрямі формування інноваційного базису структурних перетворень, заслуговують на увагу:

- недопущення порушення, як це мало місце упродовж останніх десяти років, ст. 48 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", у відповідності до якої держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення бюджетного фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7% ВВП України. Мала частка фінансування у значно меншому, порівняно із розвинутими зарубіжними країнами ВВП, практично позбавляє Україну шансів на розробку проривних технологій, які б дозволяли їй витримувати конкурентну боротьбу на глобалізованих інноваційних ринках. Попри критичну обмеженість бюджетних фінансових ресурсів, питанням об'єктивізації пріоритетів фундаментальних та прикладних досліджень, з акцентуванням уваги на розвитку високих технологій, й мобілізації державних інвестицій для їх здійснення має надаватись першочергова увага при виробленні державної інноваційної політики;

- запровадження дієвих механізмів розроблення й реалізації наукових і науково-технічних програм, проектів. В цьому контексті вбачається за доцільне підвищення ефективності використання бюджетних коштів, виділених на фінансування наукових і науково-технічних програм, проектів, грантів в рамках реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, долаючи розрив між наукою і виробництвом через формування попередньої дорожньої карти доведення результатів наукових

досліджень до рівня технологій, які б знаходили широке використання у виробничій діяльності підприємств, комерціалізації результатів досліджень. Як варіант розв'язання даного завдання слід розглядати розвиток нелінійних моделей інноваційного процесу [10, с.18], що передбачають паралельну діяльність інтегрованих груп при здійсненні інноваційної діяльності, налагодження ефективної співпраці між її учасниками, забезпечення ефективного поєднання та використання ресурсів в рамках формування інноваційних мереж, інноваційного співробітництва та партнерства. При цьому особливого значення набуває розвиток в складі останніх інноваційної інфраструктури, і, зокрема, такого її елемента як Spin-off компанії, створення яких є доцільним при наукових установах з метою забезпечення трансферу технологій, прискорення підготовки і доведення результатів наукових досліджень до виробничого використання. Набула обґрунтування доцільність [11] створення Spin-off компаній науковими установами із залученням на партнерських засадах інноваційних компаній, що пропонують послуги інноваційного менеджменту щодо заснування і управління діяльністю інноваційних інституцій, а також інвестиційних компаній, які забезпечують залучення інвестиційних ресурсів та налагодження контактів із зацікавленими підприємствами – покупцями технологій.

Для активізації процесів інноваційного структурного економіки і підвищення ефективності використання в цьому напрямі державних інвестицій, доповнюючи їх диверсифікованими джерелами фінансування, слід використати значні можливості інтеграції науки, освіти, економіки в рамках розвитку дослідницьких університетів [12, с.58-66], досвід функціонування яких в розвинутих зарубіжних країнах є свідченням ефективного формування та використання інноваційного потенціалу, перманентного структурного удосконалення національних економік на основі: виконання фундаментальних і прикладних досліджень та дослідно-конструкторських розробок, зорієнтованих на динамічний розвиток інноваційних секторів, наукові відкриття для випереджаючого розвитку нових технологічних укладів; збалансованого розвитку етапів інноваційного процесу, запровадження дієвих механізмів реалізації інноваційного продукту на ринку; налагодження ефективної взаємодії університетів із замовниками на виконання НДДКР та підготовку кадрів; використання результатів наукових досліджень при підготовці фахівців і забезпечення їх відповідності вимогам інноваційного середовища, підвищеної готовності до використання і продукування інновацій. Даний аспект має вирішальне значення для вироблення і реалізації в процесі перманентного структурного реформування найбільш прийнятної, з точки зору забезпечення сталого суспільного розвитку та закріплення позицій країни в конкурентному інноваційному середовищі, моделі інноваційної структурної модернізації.

В напрямі удосконалення бюджетного фінансування наукових досліджень і розробок, що реалізуються в рамках програм і проектів доцільним є:

зосередження обмеженого бюджетного фінансування на проектах, зорієнтованих на вироблення проривних технологій, здатних вивести розвиток національної економіки на траєкторію світового технологічного поступу; посилення вимог до відбору наукових проектів як передумови зниження ризиків неефективного використання ресурсів при недосягненні очікуваних результатів; формування в розрізі пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних досліджень портфеля взаємоузгоджених і взаємодоповнюючих програм і проектів, що дозволить забезпечити комплексність та ґрунтовність наукових розробок, ефективне використання ресурсів, а відтак, і, розширення наукоємних видів економічної діяльності; запровадження моніторингу доведення результатів фундаментальних і прикладних досліджень до рівня комерціалізації інновацій.

Здійснення структурного реформування національної економіки, яке б сприяло подоланню технологічного розриву між її розвитком і розвитком економік розвинутих зарубіжних країн, де термінується радикальними інноваціями, які на відміну від еволюційних, орієнтуються не на задоволення потреб ринку в рамках сформованих технологіко-економічних укладів, а на формування кардинально нової інноваційної пропозиції в технологічній системі вищого рівня [13, с.18-21]. В цьому зв'язку держава має забезпечити як спрямування ресурсів в фундаментальні дослідження для радикальних винаходів, так і сприяння подальшій їх популяризації і комерціалізації.

Ефективне вирішення завдань інвестиційно-інноваційного забезпечення радикального технологічного структурного оновлення вітчизняної економіки знаходиться в площині інтеграції України у світовий науковий та інноваційний глобалізований простір, що відкриває доступ як до фінансових ресурсів з міжнародних джерел, так і використання досвіду формування інституційних умов активізації наукових досліджень та інноваційної діяльності. Значні можливості в цьому плані пов'язуються з реалізацією Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу "Горизонт – 2020" – Рамковій програмі з досліджень та інновацій (2014-2020) [14], підписаній 20.03.2015р., у відповідності до якої українські наукові установи можуть підписувати грантові угоди для проведення спільних досліджень з науковцями європейських країн, брати участь у конкурсах фундаментальних досліджень, а малі та середні підприємства отримали доступ до фондів Спеціального інструменту для малих та середніх підприємств, який фінансує впровадження інноваційних технологій та заходи з інтернаціоналізації.

Можливості, що відкриваються в рамках програми "Горизонт – 2020" є викликом для України, який вимагає мобілізації наявного інтелектуального, інноваційного, інвестиційного потенціалу та усунення наявних прогалин і проблем у розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності. При цьому на особливу увагу заслуговують рекомендації, наведені у заключному звіті незалежного європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій

України, підготовленому комісією незалежних експертів та провідних фахівців профільних міністерств країн ЄС в якості інструменту політичної підтримки програми "Горизонт-2020"[15], які підтверджують базові засади інтегрованого розвитку наукових досліджень, технологій та інноваційної діяльності, що хоча вже частково і знайшли відображення у законодавчих актах та проектах нормативних документів, однак не набули практичного втілення, а саме:

- забезпечення системного підходу до інноваційного розвитку національної економіки на основі побудови національної інноваційної системи;
- закріплення стратегічного підходу до розвитку інноваційної системи, як виробника стратегічних ресурсів розвитку економіки і суспільства в цілому;
- формування незалежної дорадчої інституції, яка б забезпечувала проведення послідовної політики розвитку наукової та науково-технічної діяльності виходячи з компромісу інтересів зацікавлених сторін;
- підтримання динамічного розвитку інноваційно-технологічного потенціалу через гарантування і збільшення фінансування наукової та науково-технічної діяльності;
- запровадження інституційних умов здійснення наукової і інноваційної діяльності, які б сприяли узгодженому функціонуванню їх суб'єктів в напрямі реалізації окреслених пріоритетів;
- поширення організаційних форм здійснення наукової та інноваційної діяльності, що забезпечували б тісну залежність між фінансуванням і результатами;
- імплементація європейських практик і стандартів в організації наукової та інноваційної діяльності з метою підвищення спроможності вітчизняних інноваційних інституцій запровадити передовий зарубіжний досвід, інтегруватися у європейський дослідницький простір та скористатися підтримкою зарубіжних партнерів, зокрема інноваційними ваучерами для інтернаціоналізації та валідації інновацій [15];
- вироблення і використання дієвих інструментів підтримки інновацій, адаптованих до специфіки проблем та умов їх вирішення.

У формуванні диверсифікованої моделі інвестиційно-інноваційного забезпечення структурної політики важлива роль належить приватному капіталу, і зокрема венчурному, який прийнято розглядати як систему відносин між суб'єктами венчурного підприємства, що забезпечує акумуляцію вільних коштів і вкладення їх в інноваційні проекти з метою дослідження, освоєння і комерціалізації нововведень [16]. Значимість венчурного капіталу як особливого інвестиційного ресурсу, що має особливе застосування – фінансування високоризикових інновацій, трансфер знань у технології і виробу, надання підприємству фінансових активів без будь-яких гарантій забезпечення майном або заощадженнями під перспективну ідею [17, с.9], обумовлює доцільність нарощування венчурного інвестування через вироблення дієвих механізмів залучення і використання венчурних інвестицій і підвищення сприйняття їх національною економікою. Досвід зарубіжних країн свідчить, що прагнення держав якомога повніше залучити потенціал венчурного підприємництва до

вирішення завдань інноваційного розвитку економіки супроводжується застосуванням прямого – у формі фінансової участі держави у венчурних фондах, і, непрямого – створення сприятливих умов для венчурних інвесторів, державного регулювання венчурної системи [18, с. 67].

З огляду на те, що в Україні інноваційна сфера не ще не стала об'єктом венчурного фінансування, яке більше зорієнтоване на сектори з швидким обігом капіталу, а низький рівень розвитку технологій є одним з основних бар'єрів економічного зростання, доцільним є запровадження механізму стимулювання венчурного підприємництва, який би передбачав застосування вивіреного зарубіжним досвідом підходів, а саме: удосконалення законодавчого забезпечення створення і функціонування інноваційних венчурних інституцій; участь держави у спеціальних венчурних фондах, зорієнтованих на фінансування інновацій на засадах державно-приватного партнерства; надання державних гарантій ризикових інноваційних інвестицій малому бізнесу; закріплення гарантій для інвесторів венчурних проектів щодо захисту інтелектуальної власності; податкове стимулювання участі інвесторів у формуванні венчурних інноваційних фондів та надання пільг в оподаткуванні доходів венчурного підприємництва; диверсифікація джерел формування венчурних фондів із залученням фінансових ресурсів страхових компаній, недержавних пенсійних фондів; надання консалтингової підтримки суб'єктам венчурного підприємництва; розвиток фондового ринку як передумови трансформації фінансових ресурсів у інвестиції, залучення підприємств до інноваційного венчурного підприємництва.

Повсюдний характер інноваційної діяльності та розвиток конкуренції визначають участь у процесах інноваційно-структурної модернізації все ширшого кола економічних агентів, які прагнуть розвинути свій виробничо-технологічний потенціал і здійснюють пошук необхідних для цього ресурсів. Активізація такої участі вбачається у створенні державою сприятливих інвестиційних умов впровадження інновацій суб'єктами господарювання за такими напрямками:

- сприяння підвищенню інвестиційної спроможності підприємств через розширення їх доступу до фінансових ресурсів – надання державних гарантій за цільовими кредитами на розвиток інновацій малому і середньому бізнесу; запровадження програм пільгового кредитування суб'єктів господарювання, що беруть участь у реалізації державних інноваційних програм; компенсація відсоткової ставки за кредитами для підприємств, що здійснюють випуск високотехнологічної продукції;

- економічне стимулювання інвестування суб'єктами господарювання інноваційної діяльності – запровадження пільгового оподаткування прибутку, що спрямовується на розширення випуску інноваційної продукції; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від здійснення інноваційної діяльності; запровадження прискореної норми амортизації на прогресивне обладнання, що забезпечує технологічну модернізацію виробництва; надання

податкового кредиту для підприємств, які здійснюють НДДКР;

- забезпечення доступу підприємств на ринок високих технологій з метою більш ширшого використання сучасних досягнень науки і техніки – надання інформаційної та консалтингової підтримки участі суб'єктів господарювання в інноваційних кластерах; сприяння зниженню трансакційних витрат, пов'язаних з трансфертом технологій; залучення підприємств до реалізації державних інноваційних програм спільно з науково-дослідними установами; сприяння підприємствам у налагодженні науково-технічних зв'язків, науково-технічних обмінах; надання інформації та організаційної підтримки щодо доступу до патентів і ліцензій, ринку інжинірингових та лізингових послуг, сприяння франчайзингу.

Вирішення завдань щодо здійснення науково-технічних розробок, комерціалізації та поширення інновацій, і, формування на цій основі імпульсів інноваційних структурних перетворень національної економіки знаходиться в площині розвитку інноваційної інфраструктури, гіпотетично здатної забезпечити комплекс умов ефективної діяльності на всіх етапах інноваційного процесу. В умовах українських реалій, коли розвиток інноваційної інфраструктури за кількісними і якісними параметрами не здатен виступити каталізатором структурного оновлення економіки на прогресивній інноваційно-технологічній основі, актуалізується необхідність посилення державного стимулюючого впливу на процеси формування інноваційних інфраструктурних інституцій та включення їх у систему інвестиційно-інноваційного забезпечення реалізації структурної політики. При цьому важливим є включення базових інфраструктурних елементів – венчурних компаній, технопарків, технополісів, бізнес-центрів, інноваційних інкубаторів, консалтингових фірм, патентних служб, інжинірингових фірм, центрів трансферу технологій, страхових компаній, фінансових інституцій, центрів інноваційної перекваліфікації працівників в національну інноваційну мережу з представленням у регіональному розрізі, що сприятиме їх розвитку з використанням потенціалу наукових й освітніх установ, ефективній взаємодії на засадах компліментарності.

Розвиток децентралізації в Україні й підвищення фінансової спроможності місцевих органів влади формує можливість залучення фінансових ресурсів місцевих бюджетів для стимулювання розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури на засадах публічно-приватного партнерства в контексті розвитку локальних і регіональних точок зростання. Податкова децентралізація зумовлює передачу місцевим органам влади таких важелів стимулювання як надання пільг щодо сплати податку на землю, на нерухоме майно, на прибуток та сприяння у виділенні земельних ділянок для розміщення інфраструктурних об'єктів, встановлення мінімальної орендної ставки за оренду земель державної і комунальної власності.

При виробленні підходів до стимулювання інноваційних структурних змін на основі залучення, акумулювання і ефективного використання інвестиційних ресурсів, доцільно враховувати досвід нових

індустріальних країн, який свідчить про значні можливості активізації інноваційних процесів на засадах партнерства держави і приватного сектору [19, с.92-97], що реалізуються через розвиток інноваційних кластерів. Враховуючи значні диспропорції в інноваційному розвитку регіонів України, доцільною є розробка стратегії розвитку мережі інноваційних кластерів з формуванням оптимальної моделі їх взаємодії в орієнтації на забезпечення ефективного трансферу технологій, що сприятиме створенню передумов удосконалення технологічної, галузевої, територіальної структури національної економіки.

Прискорення динаміки інноваційної глобалізації посилює конкуренцію за інвестиційні ресурси на світових ринках та здійснює вплив на процеси формування інвестиційно-інноваційної складової структуризації національних економік спрямовуючи потоки іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції відіграють роль своєрідного додаткового резерву нарощування національних інвестиційних потенціалів, реалізують функцію технічного та технологічного удосконалення виробництва [20, с. 44-45]. В Україні іноземні інвестиції поки що не стали впливовим чинником структурних перетворень, і щоб скористатись їх потенціалом щодо залучення фінансових ресурсів та прогресивних технологій, необхідним є вирішення двох базових завдань:

- 1) створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій у інноваційні види діяльності;
- 2) зниження ризиків і нейтралізація негативного впливу іноземних інвестицій.

Стосовно вирішення першого завдання важливим є: вироблення і закріплення чітких, прозорих, стабільних умов участі іноземних інвесторів у спільних інноваційних проектах за участю держави, яка б реалізувала як функції співфінансування, так і надання гарантій; забезпечення захисту прав власності іноземних інвесторів; законодавче закріплення інноваційних видів економічної діяльності як пріоритетних сфер іноземного інвестування і застосування до них спеціальних податкових та митних пільг; зниження ставки оподаткування іноземних інвесторів в разі реінвестування отриманого прибутку у впровадження новітніх технологій; зниження адміністративних бар'єрів участі іноземних інвесторів у реалізації інноваційних проектів; визначення пріоритетних для іноземного інвестування інноваційних видів економічної діяльності; стимулювання іноземного інвестування у розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури, зокрема технопарки.

Запобігання негативному впливу іноземного інвестування на розвиток і структурування національної економіки, пов'язаного з лобюванням інтересів ТНК, вимагає удосконалення його державного регулювання, а саме: запровадження нагляду за джерелами походження та цільовим спрямуванням іноземних інвестицій у розрізі регіонів та видів діяльності; підпорядкування іноземних інвестицій національним інтересам через встановлення рівня концентрації іноземного капіталу в стратегічних високотехнологічних секторах національної економіки; вироблення ефективних механізмів регулювання участі іноземних інвесторів у приватизації, із

закріпленням чіткого порядку контролю за дотриманням встановлених умов; закріплення порядку іноземного інвестування, за якого ініціатива іноземного інвестора може бути реалізована тільки за умови співучасті держави на засадах державно-приватного партнерства та оптимального розподілу ризиків.

Для активнішого залучення фінансових інституцій до формування інвестиційного ресурсу інноваційного структурування економіки доцільним є запровадження механізмів стимулювання, які б передбачали: пільгове оподаткування комерційних банків, що здійснюють довгострокове кредитування інноваційних підприємств; надання пільг з оподаткування коштів, отриманих фінансовими установами від інвестування у інноваційний розвиток підприємств; запровадження пільгового рефінансування комерційних банків, які надають пільгові кредити для реалізації інноваційних проектів.

В напрямі розширення джерел інвестування інноваційного розвитку доцільною вбачається імплементація зарубіжного досвіду щодо залучення кредитних ресурсів шляхом створення державного Банку розвитку [21], діяльність якого була б спрямована на усунення прогалин кредитування інноваційної діяльності фінансовими інституціями ринкової інфраструктури, надання кредитів рефінансування комерційним банкам, для кредитування інноваційної діяльності, реалізацію цілей структурної та інноваційної політики, кредитну підтримку венчурного інноваційного підприємництва, довгострокове кредитування масштабних інноваційних проектів.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що імпульс інноваційній диверсифікації економіки задає розвиток середнього класу, який формує платоспроможний попит на інноваційні товари і послуги, зорієнтовані на розвиток особистості. Динаміка попиту, яка визначається зростанням доходів, рівнем цін, структурою споживчого й інвестиційного споживання та ін. чинниками, виступає важливим індикатором інноваційного процесу. А відтак, стійкі засади перманентного процесу диверсифікованого інноваційного структурного оновлення економіки можуть бути закладені за умови підвищення рівня життя населення, зростання доходів, зміни структури попиту, розширення внутрішнього споживчого ринку.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи підходи до формування інвестиційно-інноваційного базису структурного удосконалення національної економіки на засадах диверсифікації, вбачається за доцільне наголосити, що його загальна ефективність визначається як розширенням переліку та залученням потенціалу складових, так і їх взаємодоповненням та орієнтацією на визначені цілі структурної перебудови. Тому важливим є доповнення механізму диверсифікації інтегральним механізмом, зорієнтованим на досягнення синергетичного ефекту через поєднання джерел, способів, інструментів інвестиційно-інноваційного забезпечення цілеспрямованих структурних змін в рамках розробки стратегії ресурсного забезпечення як складової стратегії

структурної перебудови національної економіки. Диверсифікована модель має працювати на одночасне розширення можливостей та їх інтеграцію щодо залучення інвестиційних ресурсів й ефективне їх використання в напрямі розвитку інноваційної сфери.

Список використаних джерел

1. Дрозд В.Д., Гузенко І.Ю., Пилипенко Ю.І. Технологічна система національної економіки України та необхідні напрями її реформування / Дрозд В.Д., Гузенко І.Ю., Пилипенко Ю.І. // Економіка і управління. 2010. – №1. – С. 18.
2. Краус Н.М. Парагenez інститутів розвитку та інституціональна компонента парадигми інноваційного зростання / Н.М. Краус // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4734>
3. Бойко А.В. Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем та його використання в Україні / А.В. Бойко // Економіка і прогнозування. – 2013. – №4. – С.91-103.
4. Юринєць З. Іноземний досвід формування національних інноваційних систем та його реалії в Україні / З. Юринєць // Вісник Львівського університету. Серія економічна. – 2014. – Випуск 51. – С. 230-236
5. Побірченко В.В. Національні інноваційні системи в глобальній економіці / В.В. Побірченко // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2011. – № 1. Том 24 (63). – С.155-163.
6. Freeman C. Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan/ C. Freeman. – London: Pinter, 1987. – 155 p.
7. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 680-р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>
8. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика/ За ред. проф. Л.І. Федулової. – К.: "Основа", 2005. – С.32.
9. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 26.XI. 2015р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19/print1448735217037145>
10. Носик О.М. Інноваційний розвиток та його особливості в умовах постіндустріальних суспільних трансформацій / О.М. Носик // Інноваційний розвиток та його особливості в умовах постіндустріальних суспільних трансформацій. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – Т.21. Вип. 1. – С.18.
11. Цибульов П.М. Spin-off компанія як елемент інфраструктури трансферу технологій науковими організаціями України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/publication/203/>
12. Сацик В. Світовий досвід становлення і розвитку дослідницьких університетів / В. Сацик, Л. Антонюк, Н. Василькова // Університетська освіта. – 2011. – №1. – С.58-66.

13. Инновационная экономика. Под ред. А.А. Дынкин, Н.И. Ивановой. 2-е изд., исправленное и дополненное. – М.: Наука, 2004. – С.18-21.
14. HORIZON 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>
15. Заключний звіт незалежного європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій України. Європейська комісія. Інструмент політичної підтримки програми "Горизонт – 2020" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://h2020.com.ua/wp-content/uploads/2017/03/KI-AX-16-008-UK-N->
16. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія/ Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С.–К.: КНЕУ, 2003. – 394с.
17. Савченко В.Ф. Сутність та особливості венчурного капіталу/ Савченко В.Ф., Шатирко Д.В.//Науковий вісник ЧДІЕУ.– 2014. –№1(21). – С.9.
18. Лях І.І. Роль механізму венчурного фінансування в підтримці національної інноваційної системи України/ І.І. Лях// Стратегічні пріоритети .– 2015. – № 4(37).– С. 67.
19. Инновационные приоритеты государства/[отв. ред. А.А. Дынкин, Н.И. Иванова]; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений РАН. – М.: Наука, 2005. – С.92-97.
20. Богдан І.В. Переваги та ризики участі іноземних інвесторів у проектах публічно-приватного партнерства / І.В. Богдан // Економіка і прогнозування. – 2013 –№ 2.– С.44-45
21. Корнеев В.В. Банки развития и развитие банков: новые тренды кредитования/ В.В. Корнеев // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/publication/278/>